

Dosarul nr.1re-61/2023
1-19173901-01-1re-07042023

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

06 martie 2024

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție
Completul de judecată, în componența:

Președinte – Țurcan Anatolie,
Judecători – Daguța Sergiu, Mânăscuță Igor,

a examinat, fără citarea părților, admisibilitatea recursului în anulare declarat de către condamnatul Rusu Alexandru, prin care se solicită casarea deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 ianuarie 2023,

a c o n s t a t a t:

1. La 29 aprilie 2022, condamnatul Rusu Alexandru s-a adresat judecătorului de instrucție cu o plângere împotriva administrației instituțiilor penitenciare, Penitenciarul nr.11 Bălți, Penitenciarul nr.13 Chișinău și Penitenciarul nr.18 Brănești, referitor la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului garantate de art.3 din CEDO.

În motivarea plângerii depuse condamnatul a invocat că, solicită reducerea termenului din pedeapsa stabilită în baza circumstanțelor ce cad sub incidența prevederilor art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în temeiul art.473² -473⁴ Cod de procedură penală, pentru aflarea sa în Penitenciarul nr.11 Bălți, Penitenciarul nr.13 Chișinău și Penitenciarul nr.18 Brănești, din 2019, până în prezent.

2. Prin încheierea Judecătoriei Orhei, sediul Central din 15 septembrie 2022, a fost admisă plângerea depusă de condamnatul Rusu Alexandru împotriva administrației instituției penitenciare, Penitenciarul nr.13 Chișinău, Penitenciarul nr. 11 Bălți și Penitenciarul nr.18 Brănești, referitor la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, s-a constatat faptul că condamnatul Rusu Alexandru, a fost deținut în Penitenciarul nr. 13 Chișinău, Penitenciarul nr.11 Bălți și Penitenciarul nr.18 Brănești, perioada continuă de la 08.02.2019 până în prezent, 15.09.2022, pe o perioadă totală de 1 315 zile, din care 20 zile, perioada de la 08.02.2019 până la 28.02.2019, în calitate de prevenit și 1 295 zile, perioada de la 28.02.2019 până în prezent, în calitate de condamnat, în condiții contrare

prevederilor art.3 din CEDO.

În condițiile art.385 alin.(5) Cod de procedură penală, s-a redus pedeapsa condamnatului Rusu Alexandru, cu 20 zile, pentru perioada de 20 zile în care condamnatul s-a aflat în detenție în Penitenciarul nr. 11 Bălți, în calitate de prevenit, în condiții contrare prevederilor art.3 din CEDO.

În condițiile art.473⁴ alin.(4) Cod de procedură penală, s-a redus pedeapsa condamnatului Rusu Alexandru, cu 129 zile, pentru perioada de 1295 zile, în care condamnatul s-a aflat în detenție Penitenciarul nr.13 Chișinău, Penitenciarul nr. 11 Bălți și în Penitenciarul nr.18 Brănești, în calitate de condamnat, în condiții contrare prevederilor art.3 din CEDO.

În total, în condițiile art.385 alin.(5) și art.473⁴ alin.(4) Cod de procedură penală, s-a redus pedeapsa condamnatului Rusu Alexandru, cu 149 zile.

În privința perioadei de 5 zile calculate în condițiile art.473⁴ alin.(4) Cod de procedură penală, (din perioada de 1 295 zile și care nu au putut fi împărțite la 10), s-au compensat în valoare bănească în beneficiul condamnatului Rusu Alexandru, cu suma de bani în mărime de 250 lei, și anume a câte o unitate convențională pentru fiecare zi în care condamnatul a suferit încălcarea condițiilor de detenție, care urmează a fi încasată din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

3. Nefiind de acord cu încheierea primei instanțe, directorul Penitenciarului nr. 18 Brănești, a contestat încheierea cu recurs, solicitând casarea acesteia, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri prin care plângerea condamnatului să fie respinsă.

În motivarea recursului a invocat că, deținutului Rusu Alexandru i-a fost acordat minimul de condiții pentru executarea detenției în Penitenciarul nr.18 Brănești, or, la evaluarea condițiilor de detenție, iar instanța de judecată urma să țină cont de efectele cumulative ale condițiilor generale raportate la caracteristicile individuale respective ale acestuia, precum și de perioada în care a fost deținut în condițiile contestate.

3.1. Încheierea primei instanțe a fost atacată cu recurs de către condamnatul Rusu Alexandru, solicitând casarea acesteia, rejudecarea cauzei, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie admisă plângerea în sensul formulat.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 ianuarie 2023, au fost respinse ca nefondate recursurile declarate, fiind menținută fără modificări încheierea primei instanțe.

În motivarea soluției adoptate, instanța de recurs a menționat că condamnatul Rusu Alexandru, fiind deținut în Penitenciarul nr.11 Bălți, a depus o plângere referitoare la condițiile de detenție din Penitenciarul nr.11 Bălți, Penitenciarul nr.13 Chișinău și Penitenciarul nr.18 Brănești. În plângerea înaintată condamnatul Rusu Alexandru, a solicitat aplicarea prevederilor art.art.473² - 473⁴ Cod de procedură penală, cu reducerea termenului general din pedeapsa stabilită în baza circumstanțelor ce cad sub incidența prevederilor art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în partea ce ține de condițiile de detenție, în calitate de prevenit și condamnat, în Penitenciarul nr.11

Bălți și Penitenciarul nr.18 Brănești, pentru perioada continuă de la 08.02.2019 până în prezent 15.09.2022, a invocat că, celulele sunt supraaglomerate, în celule sunt condiții igienice și sanitare rele.

Instanța de recurs a notat că potrivit raportului nr.2/3439 din 02.08.2022, prezentat de administrația instituției penitenciare nr. 18 Brănești, în privința condamnatului Rusu Alexandru, începutul executării pedepsei se consideră din 06.02.2019, iar sfârșitul executării pedepsei la 05.08.2027. Perioada detenției în instituțiile penitenciare, după cum urmează: în Penitenciarul nr.11 Bălți perioada: 08.02.2019-18.03.2019, 21.10.2019-31.10.2019, Penitenciarul nr.13 Chișinău perioada:18.03.2019-21.10.2019, 02.12.2019-07.12.2020, 18.01.2021-07.03.2022, Penitenciarul nr.18 Brănești perioada: 31.10.2019-02.12.2019, 07.12.2020-18.01.2021, 07.03.2022 - până în prezent.

Astfel, instanța, cumulând perioadele expuse supra, a stabilit că, condamnatul Rusu Alexandru, s-a aflat în detenție în Penitenciarul nr.11 Bălți, Penitenciarul nr.13 Chișinău și Penitenciarul nr.18 Brănești, o perioadă totală de 1315 zile.

Instanța de recurs a evidențiat faptul că în Raportul anual pentru anul 2017 și 2018 al Consiliului pentru Prevenirea Torturii, membrii Consiliului au făcut trimitere la constatările Comitetului European pentru prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane și Degradante, în care a fost subliniat că, starea spațiului de locuit pentru deținut ar trebui de examinat nu doar prin prisma numărului de deținuți din celulele instituțiilor penitenciare la momentul dat, dar în egală măsură, și ținând cont de ratele oficiale de ocupare (numărul de paturi per celulă), în baza standardului de cel puțin 4 m² de spațiu locativ per deținut și de a revizui, în consecință, capacitatea oficială a instituțiilor penitenciare. Spațiul ocupat de către anexele sanitare/toaile construite nu ar trebui să fie incluse în acest calcul.

Totodată, la aprecierea încălcării art.3 CEDO nu pot fi luate în considerație doar criteriile principale cum ar fi: suprafața ce revine fiecărui deținut, condiții sanitare, dar și sistemul de canalizație, cantitatea și calitatea hranei, accesul la servicii medicale, accesul permanent la apă pentru respectarea igienei personale, existența lenjeriei de pat, a hainelor, care în general în sistemul penitenciar din RM nu ating un prag minim de suficiență.

În acest sens, instanța de recurs a notat că, reieșind din situația descrisă în rapoartele prezentate, este evident că cel puțin sub aspectul detenției în condiții de supraaglomerare, accesul la apă potabilă, la duș, față de condamnat nu a fost respectată pe perioada de detenție.

Instanța de recurs a evidențiat faptul că contrar recomandărilor pre citate, studiind rapoartele prezentate de către administrația instituției penitenciare, Penitenciarul nr.18 Brănești, a stabilit că, s-a prezentat o informație generală cu privire la suprafața ce revine unui deținut în celulele în care a fost deținut Rusu Alexandru, din care reiese suprafața de sub limita minimă de 4 m², per deținut, nefiind probată și respectarea condițiilor referitor la accesul la lumina de zi, indicându-se că iluminarea este asigurată atât natural prin intermediul geamurilor cât și artificial prin intermediul instalațiilor electrice, că ventilarea era artificială, că deținuții sunt asigurați cu minimul necesar pentru trai, că deținuții zilnic sunt

verificați de către personalul medical cu acordarea ajutorului medical ori de câte ori este nevoie sau la cerere, or sarcina probațiunii lipsei de încălcare a condițiilor de detenție invocate de condamnat sau prevenit și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine reprezentantului administrației instituției penitenciare (art.473³ alin.(2) Cod de procedură penală).

În susținerea temeiniciei plângerii depuse în instanța de recurs, s-a menționat că, în ultimul raport al Consiliului pentru Prevenirea Torturii (pentru anul 2017), care este un mecanism național pentru prevenirea torturii din Republica Moldova, s-a constatat că majoritatea izolatoarelor disciplinare vizitate, inclusiv Penitenciarul nr.11 Bălți, Penitenciarul nr.13 Chișinău și Penitenciarul nr.18 Brănești, sunt într-o stare deplorabilă și sunt calificate ca condiții inumane și degradante.

Mai mult, în susținerea temeiniciei plângerii depuse de Rusu Alexandru Sergiu, Colegiul atestă că potrivit raportului privind vizita preventivă în Penitenciarul nr.18 Brănești, a Avocatului Poporului (Ombudsmanul), din 31.07.2019 aprobat la 05.08.2019, și raportul Consiliului pentru prevenirea torturii (CPT), din 11.02.2020, privind vizita de monitorizare la Penitenciarul nr.18, cu referire la condițiile de detenție, s-au reținut condiții precare de detenție, și anume suprapopularea penitenciarului, condiții deplorabile din boxa pentru refuzul de hrană, și lipsa personalului medical specializat în instituita penitenciară.

Instanța de recurs a menționat, că instanța de fond corect a constatat că din perioada totală de detenție de 1 315 zile, a lui Rusu Alexandru în condiții contrare prevederilor art.3 din CEDO, perioada de 20 zile, în Penitenciarul nr.11 Bălți, Rusu Alexandru Sergiu a avut calitatea de prevenit, iar perioada de 1295 zile, calitatea de condamnat, adică detenția în Penitenciarul nr.13 Chișinău, Penitenciarul nr.11 Bălți și în Penitenciarul nr.18 Brănești, pentru perioada de la 28.02.2019 până în prezent, 15.09.2022.

Totodată, instanța a reținut că termenul de pedeapsa în privința lui Rusu Alexandru, pentru perioada detenției sale în Penitenciarul nr.11 Bălți, în calitate de prevenit pe un termen de 20 zile, pentru perioada de la 08.02.2019 până la 28.02.2019, conform prevederilor art.385 alin.(5) Cod de procedură penală, întemeiat a fost redus cu 20 zile.

Referitor la perioada de detenție în condiții contrare prevederilor art.3 din CEDO, a lui Rusu Alexandru, în calitate de condamnat, în Penitenciarul nr.13 Chișinău, în Penitenciarul nr.11 Bălți și în Penitenciarul nr.18 Brănești, pentru perioada de la 28.02.2019 până în prezent, pe un termen total de 1 295 zile, luând în considerație totalitatea efectelor cumulative ale condițiilor generale raportate la caracteristicile individuale ale condamnatului, precum și intensitatea, gravitatea și durata încălcării, ținând cont de principiile proporționalității și echității, urmează să beneficieze de o reducere de 1 zile pentru fiecare 10 zile de detenție, astfel încât din termenul pedepsei stabilite lui Rusu Alexandru, să se reducă cu 129 zile, pentru perioada de aflare în condiții precare.

În ceea ce privește perioada de 5 zile calculate în condițiile art.473⁴ alin.(4) Cod de procedură penală, (din perioada de 1295 zile și care nu au putut fi împărțite la 10), instanța a considerat oportun compensarea acestora în valoare bănească în

beneficiul condamnatului Rusu Alexandru a sumei de bani în mărime de 250 lei, și anume a câte o unitate convențională pentru fiecare zi în care condamnatul a suferit încălcarea condițiilor de detenție.

În acest sens, instanța de recurs a notat că, remediul aplicat în speța dată, este unul adecvat și suficient, bazat pe o justă și echitabilă evaluare a circumstanțelor de fapt cu o legătură rezonabilă de cauzalitate dintre prejudiciul cauzat și recompensa instituită, și care va avea efectul compensatoriu proporțional circumstanțelor constatate.

5. Nefiind de acord cu decizia instanței de recurs, condamnatul Rusu Alexandru, a declarat recurs în anulare, solicitând casarea acesteia, rejudecarea cauzei, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care plângerea să fie admisă integral în sensul formulat, invocând argumente similare cu cele indicate mai sus (pct. 1. din prezenta decizie).

6. Examinând admisibilitatea în principiu a recursului în anulare, în baza materialului din dosarul cauzei și a motivelor invocate, completul de judecată concluzionează că acesta urmează a fi declarat inadmisibil din următoarele considerente.

Completul de judecată menționează că, cauza dată se examinează în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală în vigoare până la operarea modificărilor prin Legea privind modificarea unor acte normative (nr. 246 din 31.07.2023, care în partea relevantă a art. XI alin.(3¹) a intrat în vigoare 01.09.2023) și ulterior a fost completată prin Legea privind modificarea unor acte normative (nr. 286 din 05.10.2023, în vigoare 28.11.2023), în conformitate cu care, recursurile în anulare declarate până la intrarea în vigoare a prezentei legi se examinează și se soluționează conform legislației în vigoare la data declarării acestora.

În conformitate cu art.452 alin.(1) Cod de procedură penală, (în vigoare până la 01.09.2023, când a intrat în vigoare Legea nr. 246 din 31.07.2023, completată prin Legea nr.286 din 05.10.2023, în vigoare 28.11.2023), Procurorul General și adjuncții lui, persoanele menționate la art.401 alin.(1), pct. 2) și 3), precum și în numele acestor persoane, apărătorul sau reprezentantul lor legal, pot declara la Curtea Supremă de Justiție recurs în anulare împotriva hotărârii judecătorești irevocabile, după epuizarea căilor ordinare de atac.

Conform art.453 alin.(1) Cod de procedură penală, hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată.

Conform art.456 alin.(1) coroborat cu art.432 alin.(2) pct. 1) Cod de procedură penală, decide inadmisibilitatea recursului în anulare înaintat, în cazul în care se constată că acesta nu îndeplinește cerințele de conținut prevăzute de art.455 Cod de procedură penală.

În textul art.455 alin.(2) Cod de procedură penală, se specifică cerințele cărora trebuie să corespundă cererea de recurs în anulare, în special este descris conținutul acesteia. Norma procesuală reglementează obligația recurentului de a aduce în textul recursului argumentarea ilegalității hotărârii atacate, cu indicarea expresă a

temeiurilor prevăzute de art.453 Cod de procedură penală.

Prin urmare, normele de drept nominalizate indicau în mod expres că, puteau fi atacate cu recurs în anulare doar hotărârile judecătorești, prin care a fost judecată cauza penală în fond, adică hotărârile irevocabile de condamnare, de achitare sau de încetare a procesului penal, după epuizarea căilor ordinare de atac, reglementate de Capitolul IV, Secțiunea II ale Codului de procedură penală, adică calea apelului și/sau recursului ordinar.

Analizând dispozițiile legale expuse mai sus, în raport cu speța dată, rezultă că, decizia instanței de recurs prin care a fost menținută încheierea judecătorului de instrucție, adoptată în ordinea reglementată de art.art.469-471 Cod de procedură penală, nu cade sub incidența categoriilor de hotărâri irevocabile prevăzute la art.452 alin.(1) Cod de procedură penală, ce pot fi contestate cu recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție, iar recursul declarat împotriva deciziei instanței de recurs în speță este inadmisibil, deoarece o asemenea hotărâre nu este susceptibilă de a mai fi atacată cu recurs în anulare.

Conform prevederilor art.art.455 alin.(2) pct. 7), 453 Cod de procedură penală, instanța decide inadmisibilitatea recursului înaintat, or, acesta nu corespunde cerințelor de formă și conținut prevăzute la art.455 Cod de procedură penală.

7. În conformitate cu prevederile art.art.432 alin.(2) pct. 1), art.453, 456 Cod de procedură penală, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Inadmisibilitatea recursului în anulare declarat de către condamnatul Rusu Alexandru, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19 ianuarie 2023, în propria cauză penală, deoarece nu îndeplinește cerințele de formă și de conținut.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată.

Președinte

Țurcan Anatolie

Judecători

Daguța Sergiu

Mânăscurtă Igor